

Wyrok z dnia 6 listopada 2008 r.

II UK 83/08

Wspólnik spółki cywilnej jest upoważniony do wystąpienia z wnioskiem o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego w stosunku do długów publicznoprawnych spółki jako przedsiębiorca (osoba trzecia, na którą przeniesiono odpowiedzialność za należności publicznoprawne) w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców (Dz.U. Nr 155, poz. 1287 ze zm.) tylko wtedy, gdy spółka cywilna nadal prowadzi działalność.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Romualda Spyt (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 listopada 2008 r. sprawy z wniosku Piotra D. i Pawła C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o postępowanie restrukturyzacyjne, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 6 listopada 2007 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. decyzją z dnia 30 grudnia 2002 r. umorzył postępowanie restrukturyzacyjne toczące się na skutek wniosku wspólników spółki cywilnej „K.-S.” Pawła C. i Piotra D. z uwagi na to, że w dniu złożenia wniosku o restrukturyzację nie posiadali oni statusu przedsiębiorcy. Decyzją z dnia 6 lipca 2004 r. uchylono powyższą decyzję w części dotyczącej Piotra D. i odmówiono wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego z jego wniosku. Kolejną decyzją z dnia 8 grudnia 2004 r. ZUS odmówił wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego wobec Pawła C. Od powyższych decyzji wniesiono odwołania.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 18 listopada 2005 r. zmienił decyzję z dnia 6 lipca 2004 r. i nakazał organowi rentowemu wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego z wniosku Piotra D., zmienił decyzję z dnia 8 grudnia 2004 r. i nakazał organowi rentowemu wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego z wniosku Pawła C. oraz umorzył postępowanie z odwołania od decyzji z dnia 30 grudnia 2002 r. Wyrok ten zapadł w następujących okolicznościach faktycznych. Odwołujący się Paweł C. i Piotr D. od 18 lipca 1995 r. prowadzili działalność gospodarczą w ramach spółki cywilnej pod nazwą „K.-S.” s.c. Agencja Sprzedaży Ratalnej na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Z dniem 31 marca 2001 r. zostali wykreśleni z tej ewidencji, natomiast faktyczne zaprzestanie działalności nastąpiło w 1997 r. Zadłużenie z tytułu niezapłaconych składek na ubezpieczenia społeczne zatrudnionych w spółce pracowników wyniosło 49.038,62 zł. Pozwany wymierzył opłatę dodatkową w kwocie 44.000 zł. Decyzją z dnia 27 listopada 2000 r. przeniesiono na odwołujących się odpowiedzialność za niezapłacone składki na kwotę 80.698,16 zł. Aktualnie do zapłaty pozostaje kwota 49.038,62 zł. W dniu 14 listopada 2002 r. obaj odwołujący się złożyli wniosek o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego obejmującego należności wobec Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od 1 lutego 1996 r. do 31 maja 1997 r. Odwołujący się od 1 stycznia 1999 r. podlegają pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu, a Paweł C. posiada aktualnie udziały i akcje w spółkach kapitałowych, jest także członkiem zarządu fundacji Kadra dla Europy.

Mając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący się byli uprawnieni do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego, bowiem uznał ich za przedsiębiorców w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców (Dz.U. Nr 155, poz. 1287 ze zm., dalej powoływanej jako ustawa restrukturyzacyjna), tzn. takich przedsiębiorców, którzy są jednocześnie płatnikami należności wymienionych w art. 6 tej ustawy. Ponadto, zdaniem Sądu, przedmiotowy wniosek spełniał wszystkie wymagania wskazane w ustawie restrukturyzacyjnej. Zatem brak był podstaw do pozostawienia wniosku o restrukturyzację bez rozpoznania na podstawie art. 13 ust. 3 tej ustawy.

Apelacja organu rentowego oddalona została wyrokiem Sądu Apelacyjnego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 6 listopada 2007 r. W

pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. Podkreślił, że przepis art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej za przedsiębiorcę uznaje nie tylko przedsiębiorcę określonego w art. 2 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.) lecz także „innego zobowiązanego do uiszczenia należności”, o których mowa w art. 6 ustawy, co oznacza, że również spółka cywilna jest podmiotem objętym możliwością restrukturyzacji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wydanie decyzji z dnia 27 listopada 2000 r. o przeniesieniu odpowiedzialności za zaległości składkowe na odwołujących się spowodowało, że stali się oni przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy restrukturyzacyjnej, uprawnionymi do wystąpienia z wnioskiem o restrukturyzację należności składkowych.

Skarga kasacyjna organu rentowego oparta została na naruszeniu prawa materialnego - art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej, poprzez jego błędną wykładnię i w konsekwencji uznanie, że odwołujący się są „innymi zobowiązanymi do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6”, a nie należą do kategorii „przedsiębiorców w rozumieniu ustawy Prawo o działalności gospodarczej będącego podatnikiem, płatnikiem, następcą prawnym lub osobą trzecią odpowiadającą za zaległości podatkowe” oraz przez uznanie, że podmiot zdefiniowany w drugiej części tego przepisu (po słowie „albo”) nie musi prowadzić na dzień złożenia wniosku o restrukturyzację działalności, z tytułu której powstały zaległości.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne i potrzebę wykładni przepisów. Po pierwsze, wyjaśnienia wymaga, czy „inny zobowiązany do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6” w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej, to osoba trzecia (na którą przeniesiono odpowiedzialność za zaległości podatkowe spółki) i to z tego powodu, że osoba trzecia nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy - Prawo o działalności gospodarczej; co powoduje, że nie mieści się w grupie podmiotów wymienionych w części pierwszej tego przepisu (do słowa „albo”). Po drugie, czy podmiot zdefiniowany w części drugiej tego przepisu („inny zobowiązany do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6”) może być uznany za przedsiębiorcę uprawnionego do złożenia wniosku o restrukturyzację, w sytuacji, gdy w dacie tego wniosku nie prowadzi działalności, z tytułu której powstały zaległości (działalność została zakończona i nastąpiło wykreślenie z rejestru). Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi

Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i oddalenie obu odwołań.

W uzasadnieniu skarżący stwierdził, że przepis art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej definiuje dwie grupy podmiotów. Wedle wywodów skargi nieprawidłowe było zakwalifikowanie odwołujących się do kręgu „innych zobowiązanych do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6”, objętych drugą częścią tego przepisu tylko dlatego, że są zobowiązani do zapłaty należności objętych przepisem art. 6 ustawy restrukturyzacyjnej. Zdaniem skarżącego, odwołujący się występują jako osoby trzecie odpowiadające za zaległości spółki cywilnej i z tego powodu mieszczą się oni w kręgu podmiotów objętych pierwszą częścią tego przepisu. Jednakże z tego względu, że nie prowadzili oni w dniu złożenia wniosku o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego działalności gospodarczej, z tytułu której powstały zaległości podatkowe, nie są oni przedsiębiorcami w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej. W szczególności wskazuje na to przepis art. 1 ust. 2 tej ustawy określający cel tego aktu normatywnego i uściślający definicję przedsiębiorcy poprzez odesłanie do przepisów o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców. Zgodnie z przepisem art. 7 pkt 9 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz.U. Nr 141, poz. 1177 ze zm.) pod pojęciem przedsiębiorcy należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, a także spółkę cywilną. Zatem tą inną osobą zobowiązaną do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6 ustawy restrukturyzacyjnej, jest spółka cywilna, która w rozumieniu przepisów działalności gospodarczej nie jest przedsiębiorcą. Podobny pogląd wyrażony został w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 marca 2005 r., II FSK 527/05 (LEX nr 198047), a także w wyrokach Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie: z dnia 6 lipca 2004 r., III S.A. 2959/03 (LEX nr 168527), z dnia 16 czerwca 2004 r., II SA 953/03 (LEX nr 158479). Nie jest zatem uprawnione umieszczanie w tej grupie osób trzecich odpowiadających za zaległości składkowe.

Niezależnie od powyższego stanowiska nawet zakwalifikowanie odwołujących się do „innych zobowiązanych do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6” nie oznacza, że są oni przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy restrukturyzacyjnej. Nie można bowiem poprzestać na wykładni językowej przepisu art. 2 pkt 1 tej ustawy. Istotne znaczenie ma cel ustawy restrukturyzacyjnej określony w jej art. 1 ust. 2, po-

legający na doprowadzeniu do poprawy sytuacji finansowej podmiotu i przywrócenia mu warunków do konkutowania na rynku. Cel ten dostrzegł Naczelny Sąd Administracyjny w przywołanym wyroku w sprawie II FSK 527/05, stwierdzając, że spółka cywilna jako "inny zobowiązany" może się ubiegać o restrukturyzację, o ile nie została wykreślona z ewidencji działalności gospodarczej. Również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 sierpnia 2004 r., III UK 67/04 (OSNP 2005 nr 5, poz. 69), wywiódł, że niedopuszczalne jest umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne przedsiębiorcy, który w dniu złożenia wniosku definitywnie zaprzestał wykonywania działalności gospodarczej, w związku z którą powstały te należności.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się Paweł C. wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i - w obu tych przypadkach zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy restrukturyzacyjnej restrukturyzacją są objęci przedsiębiorcy, o których mowa w przepisach o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców, w szczególności którzy tracą zdolność do konkutowania na rynku, wyrażającą się zwłaszcza w znacznym stopniu: zmniejszeniem obrotów, nadmierną zdolnością produkcyjną, wzrostem zapasów, spadkiem zyskowności lub ponoszeniem strat, jak również wzrostem zadłużenia i brakiem możliwości uzyskania bankowych kredytów, poręczeń lub gwarancji. Przepis ten wskazuje, że przepisy ustawy restrukturyzacyjnej obejmują tych przedsiębiorców, którzy spełniają warunki do udzielenia im pomocy publicznej. W spornym okresie obowiązywała ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz.U. Nr 141, poz. 1177 ze zm., powoływana dalej jako ustawa o pomocy). W myśl art. 2 ust. 2 pkt 6 tej ustawy jej przepisy stosuje się do pomocy udzielanej w dowolnej formie, między innymi w formie umorzenia bądź zaniechania ustalania lub poboru należnych od przedsiębiorcy świadczeń pieniężnych, stanowiących środki publiczne w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, innych niż podatki, albo odraczania lub rozkładania na raty płatności takich świadczeń. Jedną z form pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom w rozumieniu powyższej ustawy jest umorzenie (restrukturyzacja) zaległości

wobec Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na podstawie przepisów ustawy restrukturyzacyjnej, dokonywane w oparciu o przepis art. 4 w związku z art. 6 tej ustawy. Jednocześnie w myśl art. 2 ust. 1 ustawy o pomocy publicznej dla przedsiębiorców stanowi przysporzenie korzyści finansowych określone przedsiębiorcy w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, co oznacza, że pomoc publiczna, a więc także i ta, która udzielana jest na zasadach ustawy restrukturyzacyjnej, przysługuje jedynie przedsiębiorcy, który w momencie składania wniosku o pomoc publiczną (restrukturyzację należności publicznoprawnych) prowadzi działalność gospodarczą. Celem udzielanej pomocy publicznej w formie umorzenia należności na zasadach wynikających z ustawy restrukturyzacyjnej nie jest zatem oddłużenie podmiotów gospodarczych, jest nim natomiast poprawa sytuacji przedsiębiorstw, w tym przywrócenie płynności finansowej, zdolności kredytowej, stworzenie warunków dla stabilizacji i rozwoju przedsiębiorstw, przywrócenie długookresowej zdolności konkurencyjności na rynku, a tym samym do wzrostu zatrudnienia, a oddłużenie jest środkiem prowadzącym do tego celu. Taki cel wynika jednoznacznie z uzasadnienia projektu ustawy restrukturyzacyjnej ([http://www.sejm.gov.pl.](http://www.sejm.gov.pl)), które powołuje się także na to, że ustawa jest adresowana tylko do tych przedsiębiorców, którzy mimo trudnej sytuacji ekonomicznej mają perspektywy rozwoju i są w stanie określić działania, jakie powinny być zrealizowane w celu ustabilizowania kondycji finansowej oraz dalszego rozwoju, a także stwarzają warunki do wzrostu zatrudnienia. Powyższe cele wskazują także na to, iż pomoc publiczna na warunkach wynikających z ustawy restrukturyzacyjnej kierowana jest do określonego podmiotu gospodarczego, a więc należności objęte restrukturyzacją stanowią muszą należności obciążające ten, a nie jakkolwiek (inny) podmiot gospodarczy. W konkluzji zatem, restrukturyzacją mogą być objęte należności wymienione w art. 6 ustawy restrukturyzacyjnej wyłącznie podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą. Przyjęcie przeciwnej możliwości - restrukturyzowania należności przedsiębiorcy, który zakończył swoje funkcjonowanie na rynku - zaprzeczałoby przedstawianym wyżej celom. Za takim rozumieniem celu restrukturyzacji przemawia także art. 3 ust. 1 ustawy, który stanowi, że nie stosuje się jej do przedsiębiorców znajdujących się w stanie likwidacji lub upadłości.

Znaczenie przepisu art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej, zgodnie z którym ilekroć w ustawie mowa jest o przedsiębiorcy - rozumie się przez to przedsiębiorcę określonego w art. 2 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności

gospodarczej mającego miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej będącego podatnikiem, płatnikiem, następcą prawnym lub osobą trzecią odpowiadającą za zaległości podatkowe albo innego zobowiązanego do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6, odczytywana musi być w zgodzie z założeniami ustawodawcy w zakresie pomocy publicznej i wynikającym z tych założeń celem ustawy restrukturyzacyjnej. Tak więc osobą uprawnioną do złożenia wniosku o restrukturyzację zaległości związanych ze ściśle określoną działalnością gospodarczą jest prowadzący ją przedsiębiorca - w rozumieniu ustawy Prawo o działalności gospodarczej - będący jednocześnie podatnikiem, płatnikiem w stosunku do tych zaległości, następca prawny w stosunku do należności (pasywów), które przejął i który jednocześnie przejmuje dotychczasową działalność w całości lub części (przykładowo pracodawca przejmujący zakład pracy lub jego część w trybie art. 23¹ k.p., spadkobierca kontynuujący działalność gospodarczą spadkodawcy). Jest nim (przedsiębiorcą) także osoba trzecia, na którą przeniesiono odpowiedzialność za należności publicznoprawne, która z mocy art. 107 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) odpowiada za nie całym swoim majątkiem solidarnie z - co należy podkreślić - dalej funkcjonującym na rynku podatnikiem. W przypadku tych dwóch ostatnich osób (następcy prawnego i osoby trzeciej) przepis ten zrównuje ich sytuację z sytuacją przedsiębiorcy płatnika i podatnika, wyposażając je w uprawnienie do złożenia wniosku o restrukturyzację należności, ale nadal są to należności związane z określoną, funkcjonującą w obrocie gospodarczym działalnością gospodarczą, podlegającą restrukturyzacji, a nie z jakąś inną działalnością, którą aktualnie prowadzi składający wniosek.

Tak samo przepis ten traktuje „inne osoby zobowiązane do uiszczenia należności, o których mowa w art. 6”, a więc podmioty, które nie są przedsiębiorcami w myśl przepisów o działalności gospodarczej, a jednocześnie są podatnikami i płatnikami należności publicznoprawnych. Należy zgodzić się z poglądem wyrażonym w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 marca 2005 r., II FSK 527/05, że „innym zobowiązanym” jest spółka cywilna. Od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej, w sposób jednoznaczny w art. 4 ust. 2 tego aktu prawnego ustawodawca przesądził, że za przedsiębiorcę należy uważać wspólników spółki cywilnej, a nie samą spółkę. Rozwiązanie to utrzymano w kolejnym akcie prawnym regulującym podstawy prowadzenia działalno-

ści gospodarczej, a mianowicie w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej ustawy (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.), a konkretnie w art. 4 ust. 2 tej ustawy. Natomiast „innym zobowiązanym” nie jest osoba trzecia, na którą przeniesiono odpowiedzialność za należności publiczno-prawne, jak przyjął to Sąd Apelacyjny, bo taka osoba jest zdefiniowana w pierwszej części omawianego przepisu art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej, jeżeli chociaż w części przejęła działalność, której restrukturyzacja dotyczy. Nie jest nią tym bardziej osoba trzecia, która działalności takiej nie przejęła, ponieważ nie jest ona w ogóle uprawniona do wystąpienia wnioskiem o restrukturyzację.

Podsumowując powyższe, definitywne zakończenie działalności przez podmiot gospodarczy powoduje że, po pierwsze, nie ma osoby uprawnionej do wystąpienia z wnioskiem o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego (podatnik, płatnik czy „inna osoba” - spółka cywilna - zakończyła swój byt w obrocie gospodarczym, a następcą prawny i osoba trzecia, którzy nie przejęli działalności gospodarczej zadłużonego przedsiębiorcy, nie mogą zostać uznani za uprawnionego przedsiębiorcę). Po drugie, zaległe należności publiczno-prawne nie mogą zostać objęte restrukturyzacją, bo nie spełni ona celu założonego przez ustawodawcę. Stanowisko to jest zgodne z poglądem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 2004 r., III UK 67/04, zgodnie z którym na podstawie ustawy restrukturyzacyjnej niedopuszczalne jest umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne przedsiębiorcy, który w dniu złożenia wniosku definitywnie zaprzestał wykonywania działalności gospodarczej, w związku z którą powstały te należności. Zatem wspólnik spółki cywilnej jest osobą upoważnioną do wystąpienia z wnioskiem o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego w stosunku do długów publiczno-prawnych spółki jako przedsiębiorca (osoba trzecia, na którą przeniesiono odpowiedzialność za należności publiczno-prawne) w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy restrukturyzacyjnej tylko wtedy, jeżeli spółka cywilna nadal prowadzi swoją działalność.

Warunkiem restrukturyzacji wynikającym z art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3, mającym również zastosowanie do należności wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a-c, w tym zaległości wobec: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Pracy, Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (art. 10a), od którego uzależnia się umorzenie należności, jest przede wszystkim to, aby były one objęte restrukturyzacją. Ustawowy zwrot „objęte restrukturyzacją” oznacza należności spełniające warunki do objęcia ich restrukturyzacją, a jednym z nich jest to, aby były to należności

obciążające funkcjonujący podmiot gospodarczy. Niespełnienie tego wymagania uzasadnia umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego przez organ restrukturyzacyjny (organ rentowy) na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy restrukturyzacyjnej.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====